

Den engelska resenären

– Vilka fantastiska män dessa utlänningar är! lär den fruktade nordafghanske uzbekhövdingen Murad Begh ha utropat. De varken äter, dricker eller sover. Om dagarna roar de sig, och hela nätterna skriver de böcker!

Recension: C-J Charpentier

Det var omkring 1838 och Murad Begh hade träffat det engelska ”sändebudet” Alexander Burnes som några år senare slets i stycken av en uppretad folkmassa i Kabul. Knappt hundra år senare kom en annan av ”dessa fantastiska utlänningar” till regionen; konsthistorikern och resenären Robert Byron (1905-41) – utbildad i Eton och Oxford, och på jakt efter den islamiska arkitekturens rötter.

Jag tänker osökt på Murad Beghs utrop när jag bläddrar i mitt tummade exemplar av Byrons *The Road to Oxiana* (1937). Ty låt vara att många av dessa resande britter var missionärer, officerare, spioner, äventyrare och kolonialismens förtrupper, men de skrev böcker. Böcker som förutom tidsbilder ofta rymde fullödiga beskrivningar av länder och platser långt från London. I denna klassiska

kedja med män som Elphinstone, Burnes, Masson, Yule, Wood, Gray med flera utgör Byron en av de sista länkarna, en akademisk resenär

Robert Byron

fri från föregångarnas kopplingar till Krona och imperiebyggande. Fast samtidigt på något sätt ändå delaktig i samma tradition. Byrons debutresa, med påföljande bok, gick till Grekland. Sex böcker senare, i augusti 1933, äntrade han och medresenären Christopher Sykes SS Italia med destination Palestina, varifrån den 10 månader långa färden fortsatte till Persien och Afghanistan.

Inget mindervärdeskomplex

Den 21 november kom Byron till Herat.

– Äntligen ett Asien utan mindervärdeskomplex, skrev han i dagboken.

I Afghanistan rådde ett avvaktande lugn. Kung Nadir hade mördats två veckor tidigare i Kabul och efterträtts av sin unge son Zahir, även om den reella makten på klassiskt manér i praktiken låg hos hans ”onkel” Mohammad Hashim. Byron reste och betraktade.

Han besökte bland annat Maimana, Mazar-e-Sharif och floden Oxus (Amu Darya), Kunduz, Kabul och Ghazni, innan han fortsatte till Brittiska Indien via Peshawar i juni 1934. Byrons *Oxiana* har med rätta uppmärksammats och överösts med lovord. Många håller den för världens bästa resebok. Och den är bra! Styrkan ligger i Byrons förmåga att kunnigt väva ihop historia med egna intryck och med några få ord skapa talande impressionistiska bilder. Som att vanligt folk ”bar turbaner stora som en driva med sängkläder”. Sådant etsar sig fast. Och för den som ännu inte läst Robert Byron väntar ett äventyr.

Vägen till Oxianien blev hans sista bok. I Europa växte det tredje riket, och Byron själv drunknade sedan hans fartyg torpederats i Medelhavet. ■

Flyga drake – Khaled Hosseini

Wahlström & Widstrand förlag
Inbunden, 352 s, 190 kr

Vägen till Oxianien – Robert Byron

MBM Förlag
Inbunden, 368 s, 220 kr

Beställ böckerna hos SAK:

Se bilaga som medföljer denna tidning, besök www.sak.se eller ring 08-545 818 40.

SOME RIGHTS RESERVED

Detta verk är licensierat under Creative Commons Erkännande-Icke-kommersiell-Inga bearbetningar 2.5 Sverige licens. För att se en kopia av denna licens, besök <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.5/se/> Verket har publicerats i www.globalarkivet.se.